

Startnotitie beleidsnota Sociale Basis Waadhoeke 2024-2027

Datum raadsvergadering: 27 juni 2024

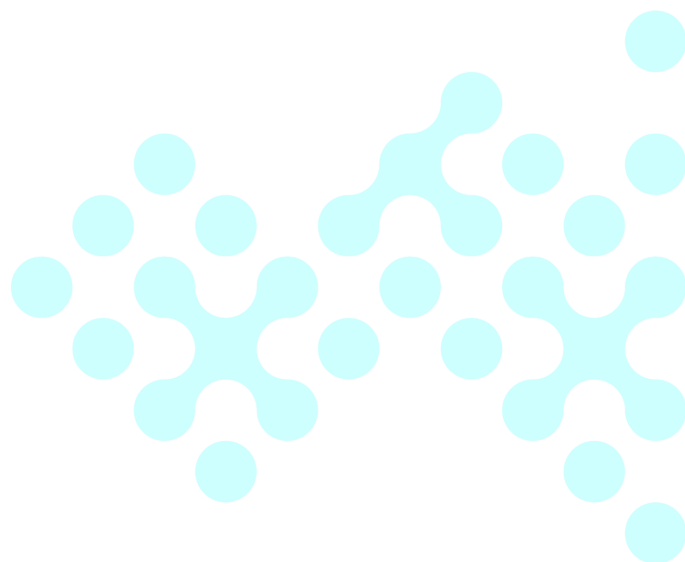
Portefeuillehouder: R. de Vries

Manager: J. Piersma

Behandelend ambtenaar: M. Reijenga en A. Moerman

Afdeling: Samenleving

Onderwerp: Startnotitie Sociale Basis

1. Inleiding

Vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)¹ hebben gemeenten zich gecommitteerd aan het opstellen van een integrale beleidsvisie Sociale Basis. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een sterke sociale basis waar alle inwoners gebruik van kunnen en mogen maken. Het draagt bij aan het hoofddoel van het (GALA) om een gezonde generatie te kunnen laten opgroeien en kan mede mogelijk worden gemaakt met behulp van de Specifieke Uitkering (SPUK).

In Waadhoeke wordt al veel gedaan op het gebied van preventie, ondanks dat staat de sociale samenhang onder druk en vraagt dit des te meer om verbinding en versterking. Dit maakt het noodzakelijk om een beleidsnota Sociale Basis op te stellen, waarin de visie op de sociale basis, de ambities voor de komende jaren en de wijze waarop de sociale basis zich verhoudt tot alle ontwikkelingen in het Sociaal Domein wordt beschreven.

De definitie van Sociale Basis is: vrij toegankelijke formele en informele activiteiten en voorzieningen gericht op het elkaar ontmoeten en ondersteunen, ontplooiën en ontspannen die zorgen dat mensen kunnen samenleven en meedoen. Het versterken van de sociale basis gaat over het omzien naar elkaar in wijken, buurten en dorpen. Maar ook over het autonoom kunnen leiden van het leven met eigen regie en een netwerk vanuit die basis.²

Daarnaast wordt de sociale basis in meerdere landelijke, regionale en lokale ambities en beleidsterreinen als speerpunt genoemd vanuit preventie en meer naar de voorkant bewegen. De sociale basis raakt aan de leidende principes van positieve gezondheid, sociale inclusie en preventief werken, zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie.

Met deze beleidsnota richten we ons op:

- Hoe ziet een sterke sociale basis er in Waadhoeke uit?
- Wat is nodig voor een sterke sociale basis in Waadhoeke?
- Hoe kunnen we met de sociale basis preventie en voorliggende ondersteuning aan onze inwoners mogelijk maken?
- Op welke manier verhoudt de sociale basis zich tot alle ontwikkelingen in het Sociaal Domein?
- Op welke manier gaan we de sociale basis de komende jaren door ontwikkelen?

Hierin is aandacht voor gebiedsgerichte uitvoering en komen in ieder geval de thema's sociale samenhang (samenlevingsopbouw), mantelzorg, eenzaamheid, inzet en ondersteuning van vrijwilligerswerk en professionals sociaal domein aan de orde. Daarnaast bestaat er samenhang tussen de beschreven onderdelen in deze startnotitie.

Waarom een sterke Sociale Basis?

Een sterke sociale basis is van groot belang, omdat het het directe netwerk van een inwoner omvat en alle ondersteuning biedt die nodig is om zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie te be

¹ Gezond en Actief Leven Akkoord, januari 2023

² Definitie Movisie/artikel/wat is de sociale basis precies - 13 oktober 2023

vorderen. Het draait om ontmoeting, steun, iets betekenen voor elkaar, meedoen, en alle (niet geïndiceerde) inzet die daar aan bijdraagt. Inwoners maken gebruik van een breed netwerk aan contacten, activiteiten en voorzieningen in hun eigen leefomgeving waardoor het welzijn, welbevinden en omzien naar elkaar wordt versterkt en (duurdere) vormen van ondersteuning en zorg worden uitgesteld en/of worden voorkomen. Met een integrale en lokale aanpak is het mogelijk om duurzame verbeteringen te realiseren en een hoger en blijvend niveau van zelf- en samenredzaamheid te bewerkstelligen.

We onderscheiden de persoonlijke sociale basis (de inwoner en diens eigen netwerk), de gemeenschappelijke sociale basis (netwerken zoals (sport en cultuur)verenigingen, vrijwilligerswerk) en de institutionele sociale basis (bijvoorbeeld dorpshuizen en andere vrij toegankelijke voorzieningen, mantelzorgondersteuning, jongerenwerk en welzijnswerk). Deze verschillende typen worden in de nota Sociale Basis verder uitgewerkt.

De sociale basis kan bestaan dankzij de onmisbare inzet van bij de samenleving betrokken inwoners, vrijwilligers en mantelzorgers. Dat maakt het noodzakelijk de informele zorg te versterken en verbinden, te ondersteunen en te waarderen. In een wijk waar veel sociale samenhang is, is het makkelijker elkaar te ontmoeten en hulp te vragen en te bieden. En waar dit niet het geval is, is actieve ondersteuning vaker noodzakelijk. Daarnaast is er met het oog op preventie, meer en betere samenwerking tussen sociaal domein, welzijn, bibliotheken, woningcorporaties, wijkverpleegkundige zorg, huisartsenzorg, jeugdgezondheidszorg en GGZ nodig vanuit de sociale basis. De manier waarop dit gebeurt, is afhankelijk van de lokale situatie en voor groepen inwoners verschillend. Cultuur- en sport is hierin ook van belang. Het verbindt mensen met elkaar, vergroot hun veerkracht en draagt bij aan persoonlijke ontwikkeling.

De definitie van de Sociale Basis is breed en veelomvattend. In de verdere uitwerking van een beleidsnota zal een nadere afbakening van dit begrip moeten volgen. Desondanks raakt de sociale basis een veelheid aan beleidsterreinen waaronder sport, cultuur, gezondheid, welzijn en ruimtelijke ordening. Voor een duurzame visie en doorontwikkeling van de sociale basis is afstemming met onderstaande stakeholders in ieder geval van belang.

Bestuurlijke afbakening

De nota Sociale Basis heeft veel raakvlakken/samenhang met de volgende wetten:

- Participatiewet
- Wet maatschappelijke ondersteuning 2015
- Jeugdwet
- Wet Publieke Gezondheid
- Omgevingswet
- Wet Inburgering

2. Korte voorgeschiedenis

De afgelopen decennia, en in het bijzonder de afgelopen jaren, is er veel in gang gezet op het gebied van gezondheid, preventie en een sterke sociale basis; door het Rijk, gemeenten en andere betrokken partijen zoals kennispartners. In de beleidsnota Sociale Basis bouwen we hier op voort en leggen we de nodige verbindingen. Er zijn gezondheidsdoelen en acties afgesproken in het Nationaal Preventieakkoord (NPA) en de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024. De doelen zijn door de

gemeente Waadhoeke verder uitgewerkt in de gezondheidsnota Nota Gezondheidsbeleid 2023-2026 - Sûnens foarop – (samen)werken aan een vitaal en veerkrachtig Waadhoeke en de in lokale coalitie Kansrijke Start.

In september 2022 is het Integraal Zorgakkoord (IZA) gesloten met onder meer afspraken over het investeren in gezondheid en preventie breed, inclusief de sociale basis. Het daarin aangekondigde addendum met afspraken tussen gemeenten, VWS en zorgverzekeraars is verwerkt in het GALA. Onderdeel van het IZA is het per zorgkantoorregio opstellen van een regiobeeld en een regioplan rondom gezondheid. Voor Friesland omvat deze regio de gehele provincie en wordt deze gezamenlijke aanpak geduid als FrIZA.

In het regioplan Friesland (FrIZA) wordt de ambitie gesteld om in heel Fryslân, in elk dorp, elke wijk en kern een plek te hebben die fungeert als een knooppunt voor inwoners. Waar welzijn, zorg, sport en cultuur bij elkaar komen en partijen samenwerken zonder schotten. Inwoners hebben zelf de mogelijkheden om aan te geven waar hun behoefte ligt. Waar nodig kunnen ze zelf extra ondersteuning organiseren, of ze worden ondersteund in het leren en ontwikkelen van de vaardigheden hiervoor.³

Met een stevige sociale basis verbinden inwoners zich makkelijker met elkaar en helpen zij elkaar. Jong, oud, rijk, arm, ziek, gezond, versterken elkaar. Daarbij maken zij gebruik van een breed netwerk aan contacten, activiteiten en voorzieningen in hun eigen leefomgeving waardoor het welzijn, welbevinden en omzien naar elkaar wordt versterkt en (duurdere) vormen van ondersteuning en zorg worden uitgesteld en/of worden voorkomen. Alleen met een integrale en lokale aanpak is het mogelijk om duurzame verbeteringen te realiseren en een hoger en blijvend niveau van zelf- en samenredzaamheid te bewerkstelligen. De volgende kaders helpen daarbij.

Landelijk kader

Gezond Leven Akkoord (GALA)

Gemeenten en GGD'en, zorgverzekeraars en VWS zetten gezamenlijk in op een gezond en actief leven met een stevige sociale basis waar alle inwoners gebruik van kunnen en mogen maken. Het versterken van de sociale basis is één van de subdoelen én een actiepoint van gemeenten en draagt bij aan het hoofddoel van het GALA om een gezonde generatie te kunnen laten opgroeien.

Het GALA zet in op de volgende doelen als het om sociale basis gaat:

- verbeteren van de mogelijkheden voor inwoners om elkaar (laagdrempelig) te ontmoeten, zich te ontplooiën, te ontspannen en elkaar te helpen. Met het oog op de vergrijzing is er specifieke aandacht voor ouderen;
- verbeteren van de mogelijkheden voor laagdrempelige ondersteuningsvormen (zoals zelfregie- of zelfhulpgroepen) en voorzieningen in de sociale basis (zonder indicatie).⁴

Enkele uitgangspunten die het GALA noemt waarop de sociale basis verder ontwikkeld dient te worden, zijn:

- Gemeenten krijgen experimenteerruimte voor lokaal maatwerk;

³ Regioplan Friesland 22 december 2023

⁴ Gezond en Actief Leven Akkoord, januari 2023

- We gaan uit van vertrouwen en gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeenten, VWS en zorgverzekeraars. We tonen lef en durf om te veranderen, om van elkaar te leren, en maken daarbij gebruik van kansrijke initiatieven en experimenten;
- We streven naar een duurzame aanpak. Dit betekent kijken naar wat (op de lange termijn) werkt. Met de afspraken in het GALA bouwen we verder op wat er al is;
- Om te zorgen dat er lokaal een stevige basis van maatschappelijk initiatief ontstaat, waardoor mensen met gevoelens van eenzaamheid in alle gemeenten terecht kunnen, committeren VWS en gemeenten zich gezamenlijk aan de vijf pijlers van de lokale aanpak eenzaamheid;
- Gemeenten versterken nog nadrukkelijker de inzet van de sociale basis en de algemene voorzieningen als passende laagdrempelige maatschappelijke ondersteuning.⁵

Specifieke Uitkering (SPUK)

Met de SPUK worden aan gemeenten extra financiële middelen beschikbaar gesteld om het sociaal netwerk en de positie van de mantelzorger verdergaand te versterken. Het doel is om een sterke sociale basis te organiseren waarin mensen omzien naar elkaar en hulpvragen (niet direct zorg gerelateerd) met en voor elkaar oplossen. De SPUK biedt ook middelen voor een doorverwijzing van de huisarts naar een welzijnscoach (Welzijn op Recept). Waar nodig worden mensen naar ondersteuning in het sociaal domein geleid. Zo wordt passende ondersteuning geboden.⁶

Omgevingswet

De Omgevingswet gaat over de ruimte waarin mensen wonen, werken en ontspannen. Eén van de belangrijkste doelen van deze wet is het bereiken en in stand houden van een gezonde fysieke leefomgeving. Ook biedt de Omgevingswet kansen om de samenhang tussen de thema's sociale basis, milieu, ruimtelijke ordening en veiligheid te vergroten. Daarnaast wordt participatie bevorderd. Bijvoorbeeld door inwoners en ondernemers zo goed mogelijk te betrekken bij de ontwikkeling van hun leefomgeving. Om tot een gezonde leefomgeving te komen, is actieve samenwerking nodig tussen het ruimtelijke en sociale domein.⁷ De uitwerking daarvan zal onderdeel zijn van de beleidsnota Versterken Sociale Basis.

Regionaal en gemeentelijk kader

Coalitieakkoord voor Waadhoeke 2022-2026

De visie van het college op de sociale basis is in het coalitieakkoord *Sûn wurkje oan é takomst* beschreven en wordt meegenomen bij het opstellen van deze beleidsnota.

Regioplan Friesland

De sociale kant van Fryslân staat onder druk. In een DESTEP-analyse van Planbureau Fryslân (2023) komt naar voren dat er sprake is van vergaande demografische veranderingen, minder sociale cohesie, meer wicked problems⁸, toename van de polarisatie, een stijgende vraag naar vrijwilligers en afname van het aantal vrijwilligers. Dit terwijl deze sociale elementen van invloed zijn op onze gezondheid en dus zorggebruik.⁹

⁵ Gezond en Actief Leven Akkoord, januari 2023

⁶ <https://www.dus-i.nl/subsidies/brede-spuk-specifieke-uitkering>

⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet/vernieuwing-omgevingsrecht>

⁸ <https://www.betekenis-wicked-problems>; Taaie vraagstukken, die moeilijk oplosbaar zijn. De vraagstukken laten zich slecht structureren en beheersen

⁹ Regioplan Friesland 22 december 2023

Een van de ambities in het Regioplan is het versterken van de sociale basis door in elk dorp, wijk of kern in te spelen op de behoeften van inwoners. Het uitgangspunt is om de lokale krachten te versterken waarbij er niet gefocust wordt op specifieke leeftijdsgroepen, maar op een algemene vergroting van maatschappelijke betrokkenheid en samenredzaamheid.

PVA GALA Waadhoeke

Het plan van aanpak dat bij de uitwerking van GALA door de gemeente Waadhoeke is opgesteld gaat ook in op het versterken van (de verbinding met) de sociale basis. Daarin komen de volgende ambities naar voren:

- We willen de sociale basis in wijken versterken
- Vanuit het dorpen- en wijkenfonds faciliteren wij initiatieven van onderop, die bijdragen aan de participatie en sociale cohesie in onze dorpen en wijken.
- We investeren in preventieve programma's en diensten die gericht zijn op het bevorderen van gezondheid en welzijn. Dit kan helpen om gezondheidsproblemen te voorkomen, stabiliseren of te verminderen voordat ze tot meer complexe en kostbare zorgbehoeften leiden.
- We organiseren preventieve diensten en laagdrempelige ondersteuning zo dicht mogelijk bij de inwoners.

Deze doelstellingen sluiten nauw aan bij de beleidsnota Versterken Sociale Basis en worden meegenomen in de verdere uitwerking.

Uitvoeringsagenda Inclusie en Diversiteit 2023-2025 gemeente Waadhoeke

In mei 2022 is de Uitvoeringsagenda Inclusie en Diversiteit 2023-2025 (hierna: uitvoeringsagenda) vastgesteld. Dit is een concrete vertaling van het antidiscriminatiebeleid (2020) van de gemeente Waadhoeke. Met de in de agenda opgenomen acties en doelen wil Waadhoeke in de voorliggende periode samen met inwoners en lokale en regionale partners werken aan een inclusieve, weerbare en sociaal veilige samenleving, die mensen insluit en niet uitsluit. De doelen en ambities uit het antidiscriminatiebeleid en de uitvoeringsagenda sluiten aan bij de ontwikkeling van een sterke sociale basis, waarin maatschappelijke participatie, meedoen en omkijken naar elkaar voorop staan.

Dorps- en buurthuizenbeleid

In het collegeprogramma 2022-2026 *Sûn wurkje oan 'e takomst* wordt een integraal plan voor de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed aangekondigd. Momenteel wordt er gewerkt aan het Dorps- en buurthuizenbeleid Waadhoeke 2025-2034, dat vooruitloopt op het aangekondigde accommodatiebeleid. Dorps- en buurthuizen dragen bij aan de leefbaarheid. Ze kunnen een middel zijn om de gezondheid van onze inwoners te vergroten, de sociale basis te versterken en bijdragen aan een vroeger signalering van ondersteunings- en zorgbehoefte.

Accommodatiebeleid

Goede accommodaties dragen bij aan de leefkwaliteit van een dorp, wijk, kern of gebied. Met het accommodatiebeleid wordt richting gegeven aan en onderbouwde keuzes worden gemaakt over bijvoorbeeld de verduurzaming van accommodaties. Zonder dit beleid stagneert ook het beheer van die gebouwen, terreinen, sportvelden en speelplekken.

Gezondheidsbeleid 'Sûnens foarop'

Op 29 juni 2023 is het gezondheidsbeleid 'Sûnens foarop' vastgesteld. Vanuit de Wet publieke gezondheid (Wpg) zijn gemeenten verplicht elke vier jaar gezondheidsbeleid te maken. Daarnaast

hebben we ook een maatschappelijke wens om de gezondheid van onze inwoners te beschermen, te bewaken en te bevorderen. Er is in toenemende mate behoefte aan preventie op het thema gezondheid.

3. Relevante B&W- en raadsbesluiten

Datum:	Door:	Onderwerp:
29 juni 2023	Raad	Gezondheidsnota 'Sûnens foarop'
16 april 2024	B&W	Uitvoeringsprogramma Gezondheid
10 mei 2023	B&W	Uitvoeringsagenda Inclusie en diversiteit
Ntb	Raad	Dorps- en buurthuizenbeleid
24 oktober 2023	B&W	PVA GALA Waadhoeke
7 mei 2020	Raad	Cultuurbeleid 2020-2028 Mei-inoar meitsje we it mei
28 november 2019	Raad	Sport en beweegnota Waadhoeke beweegt mee!

4. Kaderstelling door de raad

N.v.t.

Procesvoorstel

Bij de totstandkoming van de beleidsnota Sociale Basis wordt in eerste instantie een beroep gedaan op de expertise en ervaring van professionals uit het werkveld. Deze vakinhoudelijke inbreng, die onderhevig is aan de dynamiek van het sociale domein en ingegeven door een samenwerking met het ruimtelijk domein, is in dit stadium van beleidsvorming relevant. De inbreng van (groepen) inwoners heeft meer betrekking op hun eigen leefomgeving en zal nodig zijn bij de uitvoering van de beleidsnota. Deze vertaalslag heeft directe impact op de leefomgeving van inwoners en zal er voor iedere dorp, wijk, buurt anders uitzien.

Tijdplanning

Wie	Wanneer	Wat
B&W	Mei	Vaststellen startnotitie
Gemeenteraad	Juni	Vaststellen startnotitie
Organisatie	September - oktober	Inputgesprekken met interne stakeholders
Organisatie	September - oktober	Inputgesprekken met externe stakeholders
Organisatie	November	Opstellen uitgangspunten voor het beleid
B&W	December	1 ^e college standpunt
Gemeenteraad	Januari 2025	Richtinggevende kernsessie met raadsleden
Organisatie	Februari 2025	Opstellen definitief beleid
Organisatie	Maart 2025	Oplevering beleidsnota Sociale Basis
Gemeenteraad	April 2025	Kernsessie ter voorbereiding op de besluitvorming
B&W	Mei/juni 2025	Besluit B&W
Gemeenteraad	Mei/juni 2025	Besluit gemeenteraad
Organisatie	Juni 2025	Uitvoeringsprogramma opstellen

Gezien de omvang van deze opdracht, is het niet haalbaar dit binnen de huidige formatie uit te voeren. Daarom wordt voorgesteld de opdracht om tot een beleidsnota Sociale Basis te komen extern te beleggen.

Financiën

Afhankelijk van de inhoud van het beleidsnota Sociale Basis is het mogelijk om SPUK middelen in te zetten.

5. Opdracht aan het college

1. In te stemmen met voorliggende startnotitie Versterken en verbinden Sociale Basis.
2. Een bedrag van € 50.000 beschikbaar te stellen voor het opstellen van beleid Sociale basis.
3. Dit te dekken uit de SPUK gelden.
4. Inventarisatie uit te voeren bij interne en externe stakeholders;
5. Onderzoek naar bestaande wetgeving, trends en ontwikkelingen en de gevolgen daarvan voor de sociale basis;
6. Presenteer het concept beleid in een richtinggevende kernsessie in de gemeenteraad;
7. Toets het beleid ter voorbereiding op besluitvorming in een kernsessie in de gemeenteraad;
8. Breng de beleidsnota ter vaststelling in de gemeenteraad.

